

Sygn. akt II CSK 777/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z powództwa Wielospecjalistycznego Szpitala Wojewódzkiego
w G. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w G.

przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego
w G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 27 stycznia 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 26 czerwca 2014 r.,

**1) uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację
powoda od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 23
października 2013 r oddalającego powództwo o zapłatę odsetek
ustawowych od kwoty 1.155.378,68 zł (jeden milion sto
pięćdziesiąt pięć tysięcy trzysta siedemdziesiąt osiem złotych
sześćdziesiąt osiem groszy) za okres od dnia 6 kwietnia 2011 r**

do dnia 27 lutego 2013 r oraz od kwoty 40.000,- (czterdzieści tysięcy) zł za okres od dnia 6 kwietnia 2011 r do dnia 4 marca 2013 r i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu,

2) oddala skargę kasacyjną w pozostałej części,

3) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego Sądowi Apelacyjnemu.

UZASADNIENIE

Powód Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki w G. (obecnie: Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki w G.) pozwem z dnia 6 października 2011 r. wniósł o zasądzenie solidarnie od pozwanych J. A. - byłego Komornika przy Sądzie Rejonowym w G. i Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Okręgowego w G. kwoty 1.155.378,69 zł tytułem odszkodowania za czyn niedozwolony polegający na pobraniu przez komornika zawyżonych opłat egzekucyjnych w postępowaniu egzekucyjnym.

Pozwany Skarb Państwa podniósł m.in. zarzut przedawnienia roszczenia.

W toku postępowania powód zawarł z pozwanym J. A. ugodę sądową i, po uiszczeniu na jej podstawie należności głównej i części odsetek, cofnął pozew wobec tego pozwanego w całości a wobec pozwanego Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Okręgowego w G. w zakresie należności głównej i części odsetek, popierając pozew co do odsetek w ustawowej wysokości od kwoty 1.115.378,68 zł za okres od 6 kwietnia 2011 r. do 27 lutego 2013 r. i od kwoty 40.000 zł za okres od 6 kwietnia 2011 r. do 4 marca 2013 r. Pozwany Skarb Państwa nie wyraził zgody na cofnięcie pozwu. Postanowieniem z dnia 15 stycznia 2013 r. prawomocnie umorzono postępowanie przeciwko J. A.

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 23 października 2013 r. oddalił powództwo, a Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 26 czerwca 2014 r. oddalił apelację powoda. Sąd drugiej instancji podzielił podstawę faktyczną zaskarżonego rozstrzygnięcia w całości. Ustalono, że J. A. - Komornik przy Sądzie Rejonowym w G. prowadził dwadzieścia dwa postępowania egzekucyjne przeciwko powodowi Samodzielnemu Publicznemu Szpitalowi Wojewódzkiemu w G., w toku których wydawał postanowienia o umorzeniu postępowania i o ustaleniu opłat egzekucyjnych w oznaczonych wysokościach, które następnie pobierał z wyegzekwowanych kwot. W wyniku skarg na czynności komornika oraz zażaleń powoda uchylono postanowienia komornika określające wysokość opłat stosunkowych. Sądy, odwołując się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2008 r., III CZP 90/08 (OSNC 2009, nr 9, poz. 123) oraz wyroku

Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 maja 2006 r., P 18/05 (OTK-A 2006, nr 5, poz. 53) stwierdziły, że komornikowi nie przysługiwała opłata egzekucyjna od czynności, podjętych w okresie zawieszenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 155 kwietnia 2005 r. o pomocy publicznej i restrukturyzacji publicznych zakładów opieki zdrowotnej, które polegały na pobraniu należności z zajętej wcześniej wierzytelności i przekazaniu ich do depozytu sądowego. Dochodzona pozwem kwota 1.115.378,68 zł stanowiła szkodę wyrządzoną powodowi z tytułu opłat bezpodstawnie pobranych przez komornika. Podstawą roszczenia odszkodowawczego był art. 23 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, przewidujący solidarną odpowiedzialność komornika i Skarbu Państwa. Sąd pierwszej instancji odnosząc się do zarzutu przedawnienia przyjął, że wymagalność roszczenia odszkodowawczego wyznaczała data postanowień komornika o ustaleniu opłat egzekucyjnych, gdyż był to termin dowiedzenia się przez poszkodowanego o ujemnych następstwach tego zdarzenia, wskazujących na powstanie szkody i powzięcie świadomości jej doznania. Postanowienia zapadły w różnych datach w pierwszym kwartale 2008 r., stąd trzyletni termin przedawnienia upłynął przed wniesieniem pozwu (art. 442¹ § 1 zd. 1 k.c.). Sąd Apelacyjny częściowo zmodyfikował to stanowisko i uznając, że należy przyjąć najpóźniejszy z terminów pozwalających powziąć pewną wiedzę co do powstania szkody, stwierdził że była nim data złożenia skarg na czynności komornika, gdyż powód mógł już wówczas wystąpić z pozwem o odszkodowanie. W ocenie Sądu terminu tego nie wyznaczyły daty doręczenia kolejnych postanowień komornika ustalających niższe koszty egzekucji, gdyż jedynie potwierdziły one ostateczną wysokość szkody. Sąd nie podzielił apelacji w części wskazującej, że w miejsce wyroku oddalającego powództwo powinno być wydane postanowienie o umorzeniu postępowania, stwierdzając że skoro powód nie zrzekł się roszczenia, nie odpadła potrzeba wyrokowania.

Wyrok powyższy w całości został zaskarżony przez powoda skargą kasacyjną opartą na obu podstawach. W ramach podstawy naruszenia prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzucił uchybienie art. 442¹ § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w uznaniu,

że dochodzone pozwem roszczenie uległo przedawnieniu; art. 123 § 1 pkt 1 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie, polegające na ocenie, że skargi na czynności komornika wniesione przez powoda nie stanowiły czynności bezpośrednio przedsięwziętych przed sądem w celu ustalenia roszczenia o naprawienie szkody. Podstawa kasacyjna naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), wskazuje na uchybienie art. 355 k.p.c. poprzez przyjęcie, że wobec cofnięcia powództwa o należność główną oraz części odsetek zapłaconych na skutek ugody sądowej wydanie wyroku nie jest zbędne. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Okręgowego w G. kwoty 278.659,52 zł tytułem odsetek za opóźnienie, umorzenie postępowania w pozostałym zakresie i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa wniósł o oddalenie skargi i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył:

Skarga kasacyjna w części kwestionującej oddalenie powództwa w zakresie obejmującym należność główną i część odsetek, które zostały objęte ugodą i następnie zapłatą dokonaną przez pozwanego komornika, jako dłużnika solidarnego, jest bezzasadna. Problem skutków procesowych zaspokojenia roszczeń powoda w toku procesu był przedmiotem wątpliwości w orzecznictwie i piśmiennictwie. Rozważania dotyczące tej kwestii ograniczyć należy do zagadnień związanych z wielopodmiotowością po stronie biernej.

Sposób procedowania Sądu zależy od treści czynności procesowych podjętych przez strony, w szczególności od tego czy powód podtrzymuje (choćby milcząco) pozew, czy go cofa. Obecnie dominuje pogląd, że jeżeli powód po spełnieniu świadczenia przez pozwanego po doręczeniu pozwu nie cofnął pozwu, sąd oddała powództwo (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2014 r., III CZP 119/13, OSNC 2015, nr 1, poz. 1). Straciło zatem aktualność odmienne stanowisko, dotyczące wykładni art. 361 k.p.c. z 1930 r. (tekst

jedn. Dz. U. z 1950 r., Nr 43, poz. 394), wyrażone w orzeczeniu z dnia 15 marca 1955 r., II CR 1449/55 (OSNCK 1956, nr 1, poz. 12), do którego odwołuje się skarga kasacyjna. W wypadku, gdy jeden z dłużników solidarnych zaspokoił wierzyciela w ten sposób, że wykonując ugodę spełnił świadczenie roszczenie wygasa zarówno wobec niego jak i solidarnie odpowiedzialnego. Konsekwentnie wcześniej wytoczone przeciwko dłużnikowi solidarnemu powództwo nie może być uwzględnione, co nie oznacza że zachodzi podstawa do umorzenia wobec niego postępowania. Umorzenie postępowania może nastąpić w wypadku cofnięcia pozwu ze skutkiem prawnym lub następcej okoliczności polegającej na tym, że wydanie wyroku staje się zbędne lub niedopuszczalne (art. 355 § 1 k.p.c.). Powód uprawniony jest do cofnięcia pozwu do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia - aż do wydania wyroku (art. 203 § 1 k.p.c.). W przepisie tym mowa jedynie o zrzeczeniu się roszczenia w znaczeniu procesowym, co oznacza niemożność skutecznego dochodzenia w przyszłości mogącego nadal istnieć roszczenia materialno-prawnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2004 r., II CK 442/03, nie publ., z dnia 26 września 2012 r., II CSK 3/12, nie publ.). Zrzeczenie się roszczenia w stosunku do jednego ze współodpowiedzialnych nie jest skuteczne wobec drugiego, nawet jeżeli następnie cofnięto pozew również w stosunku do niego, może jednak prowadzić do oddalenia powództwa wobec stwierdzenia wygaśnięcia zobowiązania ze skutkiem zaspokojenia wierzyciela (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2011 r., II CSK 86/11, OSNC 2012, nr 4, poz. 55). W przedmiotowym wypadku doszło do wykonania zobowiązania odszkodowawczego w spornym zakresie przez jedną z osób solidarnie odpowiedzialnych z zamiarem zaspokojenia poszkodowanego, a następstwem tej czynności było cofnięcie pozwu wobec współodpowiedzialnego Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Okręgowego w G. jako dłużnika solidarnego. Pozwany nie wyraził zgody na cofnięcie pozwu, a powód nie zrzekł się roszczenia, zatem czynność cofnięcia pozwu nie nastąpiła ze skutkiem prawnym a decyzja procesowa Sądu, polegająca na merytorycznym rozstrzygnięciu poprzez oddalenie powództwa, była prawidłowa. Skarga kasacyjna w braku uzasadnionych podstaw w tej części podlega zatem oddaleniu (art. 398¹⁴ k.p.c.).

Trafna jest jednak skarga kasacyjna w części zarzucającej błędną wykładnię art. 442¹ § 1 k.c. wyrażającą się w uznaniu, że dochodzone pozwem roszczenie uległo przedawnieniu wobec przyjęcia jako początku biegu jego terminu daty złożenia przez dłużnika skarg na czynności komornika. Zgodnie z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. z 2011 r., nr 231, poz. 1376) komornik jest obowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności, a Skarb Państwa jest odpowiedzialny za szkodę solidarnie z komornikiem. Pojęcie "przy wykonywaniu czynności" obejmuje wszystkie, przewidziane w art. 2 u.k.s.e., działania i zaniechania o charakterze władczym zmierzające do realizacji celu egzekucji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r., IV CSK 302/14, Biul. SN 2015, nr 5, poz. 15, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2015 r., II CSK 544/14, Biul. SN 2015, nr 9, poz. 11). W myśl art. 442¹ § 1 k.c. roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Sąd Najwyższy zgodnie przyjmuje, że do czasu uprawomocnienia się postanowienia komornika o ustaleniu kosztów egzekucji, stanowiącego podstawę ich pobrania, strona nie wie czy poniosła szkodę. Do tej chwili bowiem postanowienie może ulec zmianie i nie wiąże sądu ani stron postępowania egzekucyjnego. Z tych względów stwierdzono, że bieg przedawnienia roszczenia o odszkodowanie za szkodę poniesioną wskutek bezprawnego pobrania opłat egzekucyjnych dochodzonego na podstawie art. 23 ust. 2 ustawy z 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji rozpoczyna się od daty uprawomocnienia postanowienia komornika o ustaleniu kosztów egzekucji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2014 r., II CSK 60/14, OSNC 2015, nr 10, poz. 123, z dnia 24 czerwca 2015 r., II CSK 544/14, Biul. SN 2015, nr 9, poz. 11). Interpretacja pojęcia „dzień, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia” w rozumieniu art. 442¹ § 1 k.c. dokonana przez sąd drugiej instancji była zatem wadliwa.

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 123 § 1 pkt 1 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że nie doszło do przerwy biegu

terminu przedawnienia na skutek wniesienia przez powoda skarg na czynności komornika. Skarga tak nie jest czynnością przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej przez wadliwe wyegzekwowanie świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2002 r., IV CKN 622/00, OSNC 2002, nr 12, poz. 154).

W tym stanie rzeczy w zakresie odnoszącym się do oddalenia popieranego powództwa odnoszącego się do odsetek od zaspokojonej należności głównej skarga kasacyjna jest uzasadniona w stopniu skutkującym koniecznością wydania orzeczenia kasatoryjnego (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono w oparciu o art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

eb